

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет біології та лісового господарства
Кафедра лісового та садово- паркового господарства

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
Лісозаповідна справа

Підготовки Магістра
Спеціальності Н4 Лісове господарство
освітньо-професійної програми
Лісове господарство

Луцьк – 2025

Силабус освітнього компонента «Лісозаповідна справа» підготовки магістра, галузі знань Н4 Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина, спеціальності Лісове господарство за освітньою програмою Лісове господарство

Розробник: Гетьманчук Анатолій Іванович, кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри лісового і садово-паркового господарства

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

_____ _____ Андреева В. В.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри лісового та садово-паркового господарства

протокол № 1 від 02 вересня 2025 р.

Завідувач кафедри: _____ _____ Андреева В. В.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма здобуття освіти	Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина, Н4 Лісове господарство, Лісове господарство, Другий (магістерський)	Нормативний
Кількість годин/кредитів _120_/_4_		Рік навчання <u> 2025-2026 </u>
		Семестр <u> 2 </u> -ий
ІНДЗ: <u> € </u>		Лекції <u> 10 </u> год.
		Практичні (семинарські) <u> 10 </u> год. Лабораторні <u> </u> год.
		Індивідуальні <u> </u> год.
		Самостійна робота <u> 86 </u> год.
	Консультації <u> 14 </u> год.	
	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання		українська

II. Інформація про викладача (- ів)

ППП- Гетьманчук Анатолій Іванович
 Науковий ступінь- кандидат сільськогосподарських наук
 Вчене звання -доцент -
 Посада-доцент кафедри лісового і садово-паркового господарства
 Контактна інформація- Hetmanchuk.Anatolii@vnu.edu.ua
 Дні занять - <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація ОК.

Освітній компонент «Лісозаповідна справа» спрямований на формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про систему природно-заповідного фонду України. У процесі вивчення курсу розглядаються теоретичні засади та практичні аспекти організації, функціонування і охорони природоохоронних територій різних категорій. Особлива увага приділяється питанням збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, забезпечення екологічної рівноваги та сталого використання природних ресурсів. Здобувачі освіти отримують базові знання та навички, необхідні для діяльності у сфері заповідної справи, що охоплює як природні, так і трансформовані людиною екосистеми.

2. Пререквізити (попередні ОК, на яких базовано вивчення цього ОК).

Попередньо здобувач освіти повинен прослухати курси: «Дендрологія», «Лісознавство», «Лісовідновлення та лісорозведення», «Лісова фітопатологія».

Постреквізити (наступні ОК, для вивчення яких потрібні компетентності, що здобуваються під час вивчення цього ОК). Освітній компонент «Лісозаповідна справа» є завершальним в системі підготовки фахівців ОС «Магістр».

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою викладання освітнього компонента «Лісозаповідна справа» є розкрити цілісну систему знань із заповідної справи, висвітлити теоретичні основи та практичні уміння і навички,

необхідні для організації, функціонування і охорони природно-заповідних об'єктів різних категорій заповідності в Україні.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента «Лісозаповідна справа» є надання здобувачам освіти базових знань про теорію і практику формування та функціонування заповідників й інших об'єктів, територій та акваторій, що підлягають особливій охороні з метою підтримки екологічної рівноваги, збереження ландшафтної та біологічної різноманітності в природному та перетвореному середовищі існування людини.

4. Компетентності. Програмні результати навчання. Soft skills.

5. Після якісного вивчення освітнього компонента здобувачі освіти опанують такі компетентності, як:
6. ЗК 7. Здатність працювати в міжнародному контексті.
7. СК 1. Здатність критично осмислювати проблеми лісового господарства й дотичні міждисциплінарні проблеми та приймати ефективні рішення щодо їх вирішення.
8. СК 3. Здатність оцінювати регіональні особливості природно-кліматичних умов для організації ефективного лісового господарства, виконання лісами різнопланових функцій та збільшення площ лісів.
9. СК 4. Здатність розробляти та реалізовувати поточні та стратегічні плани розвитку підприємств лісової галузі, беручи до уваги ресурси, ризику, а також економічні, правові та екологічні аспекти.
10. СК 6. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність серед населення для формування в них екологічного мислення, свідомості та відповідальності за стан довкілля.
11. В сукупності з іншими фаховими освітніми компонентами це дозволить досягти наступних програмних результатів:
12. РН 1. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері лісового господарства та є основою для оригінального мислення, забезпечення сталого розвитку та проведення досліджень.
13. РН 7. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері лісового господарства з урахуванням доступних ресурсів та ризиків, а також економічних, правових та екологічних аспектів.
14. РН 13. Розробляти заходи з удосконалення постійної лісонасінної бази основних лісоутворюючих видів.

Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. <u>Змістовий модуль 1. Теоретичні основи природно-заповідної справи</u>						
Тема 1. Вступ. Сутність природно-заповідної справи	16	3	2	12	2	ДС/8
Тема 2. Історія природно-заповідної справи	13	3	2	12	2	ДС/8
Тема 3. Заповідна спадщина природи	13	3	2	12	2	ДС/8

Тема 4. Ідеології й теорії природно-заповідної справи	13	3	2	12	2	ДС/8
Тема 5. Класифікація природоохоронних територій.	13	3	2	12	2	ДС/8
Змістовий модуль 2. Прикладні основи природно-заповідної справи						
Тема 6. Система формування ПЗФ як основи екологічної мережі	13	4	4	8	2	ДС/10
Тема 7. Структурно-функціональна організація природно-заповідних територій	13	5	4	8	2	ДС/10
Разом за модулем 1	120	10	10	86	14	60
Види підсумкових робіт (за потреби)						Бал
Модульна контрольна робота (якщо форма контролю екзамен)						Т/15
Модульна контрольна робота (якщо форма контролю екзамен)						Т/15
ІНДЗ (за наявності)						10
Інше (вказати)						
Всього годин / Балів	120	10	10	86	14	100

Форми контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/РС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Завдання для самостійного опрацювання.

№ з/п	ТЕМИ
1.	Кримський природний заповідник.
2.	Канівський природний заповідник.
3.	Український степовий заповідник
4.	Луганський природний заповідник.
5.	Поліський природний заповідник.
6.	Природний заповідник «Мис Мартъян».
7.	Ялтинський гірсько-лісовий природний заповідник.
8.	Карадазький природний заповідник.
9.	Природний заповідник «Розточчя».
10.	Природний заповідник «Медобори».
11.	Дніпровсько-Орільський природний заповідник.
12.	Природний заповідник «Горгани».
13.	Козантипський природний заповідник .
14.	Рівненський природний заповідник.
15.	Біосферний заповідник «Асканія-Нова».
16.	Чорноморський біосферний заповідник.
17.	Карпатський біосферний заповідник.
18.	Дунайський біосферний заповідник.
19.	Шацький національний природний парк.

20.	Національний природний парк «Вижницький».
21.	Яворівський національний природний парк.
22.	Національний природний парк «Сколівські Бескиди».
23.	Природно-заповідний фонд Львівщини.
24.	Природно-заповідний фонд Тернопільщини.
25.	Природно-заповідний фонд Закарпаття.
26.	Природно-заповідний фонд Чернівецької області.
27.	Природно-заповідний фонд Волинської області.
28.	Природно-заповідний фонд Рівненської області.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти (*щодо відвідування занять, наприклад*).

Відвідування занять є обов'язковим для здобувачів освіти. Виконання всіх видів навчальних завдань має здійснюватися у встановлені терміни відповідно до силабусу. Пропущені заняття підлягають відпрацюванню у визначений час згідно з затвердженим графіком.

У випадку наявності поважних причин (зокрема, хвороба, участь у міжнародних стажуваннях чи наукових заходах) освітній процес може бути організований у дистанційній формі або за індивідуальним планом за погодженням з викладачем.

Здобувач освіти зобов'язаний сумлінно виконувати навчальні завдання та брати активну участь в освітньому процесі.

Політика щодо академічної доброчесності: визначається положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науковій та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти, докторантів, а також науково-педагогічних і наукових працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки (<http://surl.li/jntduw>) та Кодексом академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки (<http://surl.li/aagxg>).

Практичні роботи виконуються згідно поставлених завдань які здобувачі освіти отримують від викладача. Перевірка робіт здійснюється враховуючи дотримання положень академічної доброчесності. При виявленні не самостійного виконання практичних робіт, результати оцінювання цих робіт анулюються, а здобувач освіти отримує нове завдання.

Політика щодо дедлайнів та перескладання:

У разі не своєчасної здачі практичних робіт з поважних причин, надається додаткова можливість захисту виконаних робіт, в усній, письмовій або у формі презентацій в узгоджений з викладачем час.

Можливість визнання результатів навчання отриманих у формальній, неформальній та інформальній освіті визначається Положенням про визнання результатів, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (<http://surl.li/qbxvmw>).

Політика щодо додаткових (бонусних) балів: здобувачам освіти можуть бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю максимум 15 балів за такі види робіт: опубліковану наукову статтю у фахових виданнях України чи рецензованих закордонних журналах – 10 балів; публікацію тез – з виступом на конференції 5 балів, без виступу – 3 бали; підготовку та участь у всеукраїнському етапі предметних олімпіад, всеукраїнському та міжнародних конкурсах студентських наукових робіт – 7 балів; перемогу у всеукраїнському етапі предметних олімпіад, всеукраїнському та міжнародних конкурсах студентських наукових робіт – 15 балів; подачу проектних заявок на участь в студентських програмах обміну, стипендійних програмах, літніх та зимових школах тощо – 7 балів.

Також є можливість отримання додаткових балів за активну участь в житті факультету, процедура отримання і розподілення додаткових балів узгоджується вченою радою факультету.

V. Підсумковий контроль

Порядок організації поточного та підсумкового контролю знань здобувачів освіти регламентується Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://surl.li/woztgm>).

Підсумковий семестровий контроль у формі екзамену проводиться з метою перевірки рівня засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу. Оцінювання здійснюється на основі результатів усіх видів навчальної діяльності протягом семестру та включає бали поточного контролю (70 балів) і підсумкового оцінювання (модульні контрольні роботи та/або екзамен – 30 балів).

Екзамен складається у письмовій або усній формі (за вибором здобувача вищої освіти) відповідно до затвердженого розкладу. Екзаменаційний білет охоплює програмний матеріал освітнього компонента та містить теоретичні запитання. Загальна максимальна кількість балів за екзамен – 30.

Терміни проведення підсумкового контролю визначаються графіком освітнього процесу.

Питання на екзамен.

1. Що таке об'єкт і предмет природно-заповідної справи?
2. Які основні завдання природно-заповідної справи?
3. Охарактеризувати сутність терміна "природно-заповідна справа".
4. Охарактеризувати становлення терміна "природно-заповідна справа".
5. Дати визначення понять "природно-заповідна справа" і "природно-заповідний фонд".
6. Охарактеризувати основні етапи історії розвитку природно-заповідної справи від її зародження до радянського періоду.
7. Охарактеризувати основні етапи історії природно-заповідної справи в радянський період її розвитку.
8. Охарактеризувати основні етапи історії розвитку природно-заповідної справи в незалежній Україні.
9. Охарактеризувати основні зв'язки природно-заповідної справи з лісовим господарством.
10. Охарактеризувати основні зв'язки природно-заповідної справи з мисливським господарством.
11. Які об'єкти природи можуть бути віднесені до природно-заповідного фонду?
12. Назвати документи, які складають правове поле природно-заповідного фонду як національного надбання.
13. Назвати наукові об'єкти природно-заповідного фонду України, які занесені до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання.
14. Які документи визначають правове поле "червоних переліків" біорізноманіття?
15. Охарактеризувати Червону книгу МСОП.
16. Охарактеризувати Європейський Червоний список.
17. Охарактеризувати Червону книгу України.
18. Охарактеризувати "червоні переліки" біорізноманіття міжнародних конвенцій.
19. Охарактеризувати Зелену книгу України.
20. Що таке обласні "червоні списки"?
21. Що таке кодекс поведінки?
22. Які правила поведінки в природі, яка охороняється?
23. Охарактеризувати стан розвитку науки про заповідання природи до ХХ століття.
24. Охарактеризувати стан розвитку науки про заповідання природи в ХХ столітті.
25. Структурувати заповідні об'єкти природного походження.
26. Структурувати заповідні об'єкти природного і штучного походження.
27. Структурувати заповідні об'єкти штучного походження.
28. Які ви знаєте міжнародні категорії природоохоронних територій, у тому числі МСОП?
29. Які категорії спрямовані виключно на збереження біорізноманіття?
30. Охарактеризуйте категорії національного парку і біосферного резервату.
31. Які природні території підлягають особливій охороні?
32. Побудувати класифікаційну схему природно-заповідного фонду України

33. Охарактеризуйте категорію природного заповідника.
34. Охарактеризуйте категорію біосферного заповідника.
35. Охарактеризуйте категорію національного природного парку.
36. Охарактеризуйте категорію регіонального ландшафтного парку.
37. Охарактеризуйте категорію заказника.
38. Охарактеризуйте категорію пам'ятки природи.
39. Охарактеризуйте категорію заповідного урочища.
40. Охарактеризуйте категорію ботанічного саду.
41. Охарактеризуйте категорію дендрологічного парку.
42. Охарактеризуйте категорію зоологічного парку.
43. Охарактеризуйте категорію парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва.
44. Які категорії природно-заповідного фонду України є автентичними відповідно до міжнародних класифікацій?
45. Які міжнародні категорії є за змістом близькими до українських?
46. Яким чином удосконалити класифікацію природно-заповідного фонду України?
47. Які основні ознаки екологічної кризи рослинного світу?
48. Які основні ознаки екологічної кризи тваринного світу?
49. Які основні ознаки кризи територіальних екологічних систем?
50. Які основні ознаки еколого-соціальної кризи?
51. Які засоби подолання екологічної кризи біорізноманіття?

VI. Шкала оцінювання

Оцінювання результатів складання підсумкового контролю у вигляді екзамену здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в університеті системою контролю знань за 100-бальною шкалою з переведенням у шкалу ECTS та лінгвістичну оцінку.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є іспит

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
0–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Андрієнко Т.Л. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації / Т.Л. Андрієнко, В.А. Онищенко, М.Л. Клестов та ін. – К.: Б.В., 2001. – 59 с.
2. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи / Ю.М. Грищенко. – Рівне, 2000. – 234 с.

3. Давиденко В.М. Заповідна справа: Навчальний посібник для студентів екологічних, біологічних, природничих, лісівничих, агрономічних, зооінженерних факультетів вищих навчальних закладів III, IV рівнів акредитації / В.М. Давиденко. – Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2001. – 140 с.
4. Попович С. Ю. Природно-заповідна справа: Навчальний посібник / С. Ю. Попович. – К.: Арістей, 2007. – 480 с.

Додаткова:

1. Борейко В.Е. История заповедного дела в Украине / В.Е. Борейко . – К.: Наукова думка, 1995. – 182 с.
 2. Борейко В.Є. Хто був ініціатором створення Канівського заповідника / В.Є. Борейко // Зелений світ. – 1994. – № 8.
 3. Заверуха Б.В. Рослини Червоної книги / Б.В. Заверуха, Ю.С. Шемшученко. – К.: Наук. думка, 1985. – 276 с.
 4. Закон України „Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 200-2015 роки” від 21 вересня 2000 року.
 5. Закон України про „Природно-заповідний фонд України” // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34.
 6. Заповідники і національні природні парки України. – К.: Вища шк., 1999.– 230 с.
 7. Міждержавні природно-заповідні території // Під заг. ред. Андрієнко Т.Л. – К., 1998. – 132 с.
 8. Небель Б. Наука об окружающей среде / Б. Небель. – М.: Мир, 1933. – Т. 1. – 420 с.; Т. 2. – 320 с.
 9. Охрана важнейших ботанических объектов Украины, Белоруссии, Молдавии. – К.: Наук. думка, 1980. – 317 с.
 10. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: Довідник // Редкол. В.Б. Лисенко та ін. – К., 1999. – 240 с.
 11. Природоохоронні території Української РСР / За ред. В.І. Проценко. – К.: Урожай, 1983. – 153 с.
 12. Червона книга України. Рослинний світ. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 905 с.
- 1.